

stanja stvari. Arhivski tekstovi i dokumenti, međutim, zahtijevaju stručno oko i istančani smisao za arhivska istraživanja, što se kod mnogih povjesničara ne može očekivati. Literatura kojom se autor služi u tome je smislu sasvim originalna. Ona može poslužiti i kao temelj budućih radova na ovoj i sličnoj problematici svima onima koji nisu naučeni raditi s arhivskom građom. Ta činjenica, ali i neke druge, kao što su jasnoća jezika, izraza i terminologije, striktno kronološko praćenje događaja, objektivnost u pristupu itd. čine ovo djelo originalnim doprinosom hrvatskoj i istarskoj

historiografiji. Štoviše, ova knjiga može postati nezaobilazan udžbenik studentima i profesorima povijesti te dragocjen izvor informacija i literature u rasvjetljavanju sličnih tema iz hrvatske i istarske povijesti.

Iz svega rečenoga postaje jasno da ovo djelo, svojim nastojanjem prepoznavanja objektivne istine o jednom teškom razdoblju istarske i hrvatske povijesti može dati značajan doprinos procesu pomirenja i tolerancije na ovim prostorima. Ako vrijedi teza da »samo istina oslobađa«, onda ova knjiga zaslužuje da bude dostupna najširoj hrvatskoj javnosti.

Josip Grbac

Anton TAMARUT, *Obiteljsko lice Crkve, Kršćanska sadašnjost – Kršćanski kulturni centar, Zagreb, 2013., 237 str.*

Već je papa Pavao VI. pozvao na obnovu i jasno istaknuo kako se obnova ne tiče samo pojedinaca nego čitave Crkve. Papa Franjo u svojoj pobudnici *Radost evanđelja* podsjeća na taj nezaboravni tekst koji, prema njemu, nije izgubio ništa na svojoj izazovnosti i privlačnosti: »Crkva mora produbiti svijest o samoj sebi, razmišljati o otajstvu svog bića. [...] Iz te žive i djelatne svijesti sama se od sebe rađa želja da se idealna slika Crkve, kakvu je Krist vidio, htio i volio, kao svoju Zaručnicu svetu i bez mane (Ef 5,27), usporedi sa stvarnim licem koje Crkva pokazuje današnjem svijetu. [...] Stoga se budi velikodušna i gotovo nestrpljiva potreba za obnovom, to jest za popravljanjem nedostataka, koja

tu svijest, gotovo kao unutarnji ispit pred očima modela koji nam je Krist ostavio, pokazuje i osuđuje« (*Ecclesiam suam*, br. 10). Drugi vatikanski koncil predstavio je crkveno obraćenje kao otvorenost stalnoj samoobnovi po vjernosti Isusu Kristu: »Svaka se obnova Crkve bitno sastoji u povećanoj vjernosti njezinu pozivu. [...] Dok Crkva hodočasti svojim putem, Krist je poziva na onu neprekidnu reformu koja joj je kao ljudskoj i zemaljskoj ustanovi trajno potrebna« (*Dekret o ekumenizmu*, br. 6). Na tragu mišljenja pape Pavla VI. i Drugoga vatikanskog koncila, papa Franjo u svojoj pobudnici piše: »Postoje crkvene strukture koje mogu čak ometati evangelizacijski polet, jednako tako, dobre su

strukture korisne jedino kada postoji neki život koji ih vodi i nadahnjuje, podupire i procjenjuje. Bez novoga života i istinskoga evanđeoskog duha, bez 'vjernosti Crkve vlastitom pozivu', svaka se nova struktura ubrzo pokaže nedjelotvornom« (*Radost evanđelja*, br. 26.)

U tome duhu knjiga Antona Tamaruta, profesora dogmatske teologije i svećenika Krčke biskupije, predstavlja golem doprinos ne samo govoru o Crkvi nego i nauku o Crkvi na hrvatskome govornom području. Njegova su promišljanja na tragu nauka i duha Drugoga vatikanskog koncila. U sedamnaest poglavlja ove knjige zrcali se i nauk poslijekoncilskog učiteljstva Crkve kao i teologâ koji su nakon Koncila razmišljali o Crkvi. Naslovi njegovih teoloških promišljanja o Crkvi koja su na jednom mjestu sabrana u ovoj knjizi su sljedeći: Crkva – institucija i otajstvo; Crkva u službi ljubavi; Crkva u svadbenom ozračju; Crkva – grad na gori, Duh Sveti u Crkvi; Obiteljski temelji Crkve; Obiteljski život Crkve; Crkva bez konformizma; Crkva u obnovi; Crkva na putu; Ponizna i samozatajna Crkva; *Sentire cum Ecclesia* – Osjećati s Crkvom; Dijalog između svećenika i vjernika laika; Izvor i obzor kršćanske solidarnosti; Evangelizacija politike ili politizacija evanđelja; Kako ponovno otkriti ljepotu i radost vjere; Duhovnost Drugoga vatikanskog koncila.

Premda je Crkva zacijelo i ljudska i povijesna ustanova, sa svim onim što to uključuje, ona nije političke naravi,

nego je u svojoj biti duhovna ustanova: ona je Božji narod, sveti Božji narod koji ide ususret Isusu Kristu. Krist je središte, temeljno uporište i srce Crkve, ističe autor u Predgovoru, citirajući riječi pape Franje u susretu s predstavnicima sredstava društvene komunikacije. Crkva je zajednica koju Krist okuplja i povezuje svojim Duhom. Po tome daru i odnosu s drugim ljudima poprima crte života koje postoje u zajedništvu trojedinoga Boga. Ono što je Duh Sveti u zajedništvu božanskih osoba, to isto je i u zajedništvu ljudske obitelji. On je Duh života i stvaranja zajedništva, Duh susreta i jedinstva, Duh radosti i mira, Duh uzajamnog predanja i povjerenja, Duh vječne svježine i novosti života. Zato profesor Tamarut piše u svojoj knjizi da ne trebamo biti toliko zabrinuti za Crkvu zbog toga što svijet za nju ne mari kao nekad, što joj se protivi ili je čak i progoni, a pogotovo ne toliko zbog toga što nije proslavljena i čašćena kao nekoć, nego možemo biti zabrinuti ako uvidimo da je u sadašnjoj Crkvi, i u nama samima, manja prisutnost onih stvarnosti i vrijednosti koje vječno ostaju, koje nam je Isus po svojem daru božanskog Duha ostavio i po kojim raste i pojedinac i zajednica (usp. str. 85).

Crkva ne živi drugdje do u nama, i to od borbe nesvetih za svetost, a izvor te borbe jest opet Božja milost. No, takav će napor po autoru biti plodan i konstruktivan samo ako je prožet duhom međusobnog podnošenja, ako je prožet istinskom ljubavlju, koja u nama oblikuje Kristov lik, a ne neki drugi. Profesor Anton Tama-

rut na poseban način ističe da je Crkva Kristova obitelj u kojoj se oblikuje zajedništvo vjernika s Kristom, zajedništvo u kojem je duhovna povezanost čvršća od tjelesne, zajedništvo u kojem je vječna dimenzija jača od vremenite. I upravo to vječno daje važnost konačnome, to neprolazno daje vrijednost prolaznome, to božansko preobražava ljudsko i daje mu radost zajedništva s drugim čovjekom koji poput njega traga za puninom smisla ljudskog života. »Crkva kao Kristova obitelj sabrana u Duhu Svetom nije neka ekskluzivna i elitna zajednica kojoj bi pripadali samo iznimno nadareni i pametni pojedinci ili pak osobe s posebnim duhovnim i moralnim darovima. Jednako tako, ona nije samo utočište za siromašne, bolesne, neuspješne i nesretne ljude. Crkva nije ni udruženje određenih životnih, društvenih i poslovnih skupina. Nju nije moguće dijeliti ni po dobnim skupinama: na Crkvu djece, mladih, odraslih i starih osoba. Crkva je uvijek i svugdje jedna Kristova obitelj u kojoj zajedno žive, Gospodinovu smrt naviještaju, njegovo uskrsnuće slave i njegov slavni dolazak iščekuju jedni i drugi, slični i različiti: bogati sa siromašnima, učeni s neukima, spretni s manje snalažljivima« (str. 32–33).

Polazeći od činjenice da je Crkva Kristova obitelj, autor ukazuje na specifičnost te zajednice u kojoj se živi jedinstvo u različitosti, dajući drugome udjela na onome što je tvoje. O tome i takvu zajedništvu uči nas Božja riječ, čiji je navještaj u središtu poslanja Crkve.

Za takvo zajedništvo osposobljava nas slavje sakramenata, koje je Isus ustanovio i ostavio Crkvi da nas po njima učini dionicima susreta s proslavljenim Kristom. Susret s Kristom u slavlju sakramenata ne daruje samo jedan trenutak, ma koliko god on bio iznenađujući, nego posreduje preobrazbu primatelja u njegovu identitetu i poslanju. Susresti Krista u sakramentalnom događaju ne znači napustiti čovječstvo da bi se živjela onostranost božanske prisutnosti, nego u čovječstvu proživjeti tu sretnost susreta s Kristom. Slaviti sakramente u Crkvi znači iznova doživjeti dinamiku Kristova spasenjskoga silaska u čovjeka i čovjekova uzdignuća u božanski život. Upravo knjiga profesora Antona Tamaruta poziva na obraćanje prema Kristu, ali i na obraćanje prema Crkvi.

Anton Tamarut o Crkvi promišlja u perspektivi Drugoga vatikanskog koncila koji se u svojem nauku jasno i uvijek iznova opredjeljuje za služenje svijetu. Isus Crkvu nije ustanovio radi nje same, nego radi svijeta, da bude »znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda«, piše u dogmatскоj konstituciji o Crkvi. U istom duhu, sljedeći nauk Drugoga vatikanskog koncila, točnije Pastoralnu konstituciju o Crkvi u suvremenom svijetu, Anton Tamarut ističe da je osobito »važno da Crkva u svojim opredjeljenjima za služenje svijetu ne zapostavi duh služenja unutar same sebe. To isto vrijedi i za dijalog, jer u protivnom u sumnju dovodi svoju vjerodostojnost pred svijetom, ali i

samu djelotvornost svoje poruke i poslana. Crkva, naime, nikada ne bi smjela imati dva lica da bi s jednim ugladenim i ljepšim bila okrenuta prema van, a s hrapavijim i ružnijim (naličjem) prema unutra. Ona mora imati samo jedno lice, i to ono na kojem odsijeva jedno, nepodijeljeno, jedincato i jedinstveno lice Kristovo. [...] U Kristovom shvaćanju prvenstva kao služenja, Crkva može i mora svijetu pružiti pomoć u izgradnji pravednijih i ispravnih odnosa u društvu i među narodima. [...] Crkva može i mora pomoći svijetu da se odvažno odupre svakoj vrsti nasilja, svakom obliku autoritarnosti i totalitarizma« (str. 56). U tom

su pogledu, zaključuje naš autor, važne riječi pape Ivana Pavla II., koji je ustvrdio da Crkva, želi li biti pomiriteljica, mora sama raditi na tome da bude pomirena Crkva. »Našim suvremenicima koji su osjetljivi za konkretna životna svjedočanstva Crkva treba dati primjer pomirenja ponajprije u svojoj sredini« (Ivan Pavao II., *Pomirenje i pokora*, br. 9).

U vremenu priprema 14. opće redovite sinode biskupa, koja će biti posvećena *pozivu i poslanju obitelji u suvremenom svijetu* (4. – 25. listopada 2015.), vjerujemo da će i ova knjiga profesora Antona Tamaruta pridonijeti da i Crkvi i svijetu zasja obiteljsko lice Crkve.

Nela Gašpar

Krešimir ČVRLJAK, *Miscellanea franciscana Croatica*, Zbornik o hrvatskim franjevcima: fra Pavao Pelizzer Rovinjanin (1600. – 1691.), fra Ivan Ančić Dumljanin (1624. – 1685.), fra Luka Vladimirović (1718. – 1788.), fra Mate Zoričić (1723. – 1783.), fra Petar Krstitelj Bačić (1847. – 1931.), fra Lujo Marun (1857. – 1939.), fra Hadrijan Borak (1915. – 1993.), vlastita naklada, Zagreb, 2013., 581 str.

Krešimir Čvrljak je objavio zbornik o hrvatskim franjevcima jer je, kako piše u proslavu knjige, Hrvatska s gledišta redovništva izrazito franjevačka zemlja: samo šest godina nakon smrti sv. Franje 1226. godine osnovana je 1232. godine Provincija Sclavonia. Svoj je franjevački zbornik Čvrljak podijelio u osam poglavlja: »Pavao Pelizzer Rovinjanin (1600. – 1691.). Život i djelo«, »Post u djelu *Vrata nebeska i život vicchini* (1677.) fra Ivana Ančića Dumljanina«; »Uztegnutyje od yiz-

bina... uztegnutyje poxude, i razborstvo u svemu«, »Fra Luka Vladimirović pred sudištem Alberta Fortisa, Ivana Lovrića i povijesti 1774. – 2006.«, »Što i kako se pisalo o fra Mati Zoričiću Pakovčaninu od god. 1763. do 2012.?«, »Fra Petar Krstitelj Bačić (1847. – 1931.) pod teretom vlastitoga neopreza i tuđe krivnje«, »Fra Lujo Marun i prof. dr. Milan Rešetar u razmijenjenoj korespondenciji 1905. – 1916.«, »Nosivi biljezi Marunove arheologije u optici Stjepana Gunjače« i »Fra Hadri-